

ทำอย่างไรเมื่อต้องเจอกับหมีควาย...ตัวต่อตัว

หมีควาย (Asiatic Black Bear)
ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Ursus thibetanus*
ชั้น : Mammalia
อันดับ : Carnivora
วงศ์ : Ursidae
สกุล : Ursus
สถานภาพการคุ้มครอง
ไทย : สัตว์ป่าคุ้มครอง,
ไซเตส : Appendix 1

ในความเป็นจริง หมีนั้นไม่ได้อยากจะทำร้ายคนนัก พวกมนุษย์เรานั้นทำร้ายและฆ่ามันมากกว่าที่พวกมันจะทำเราเสียอีก หมีอาจจะทำร้ายคนที่ต่อเมื่อหิว รู้สึกกลัวภัย หรือเมื่อมันต้องการปกป้องลูกของมันเท่านั้น และหมีมักจะอยู่ในป่าลึกห่างไกลจากคน ภายในบริเวณพื้นที่ป่าอนุรักษ์ เช่น อุทยานแห่งชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า หรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่า

เมื่อกลางปี ๒๕๕๙ อุทยานแห่งชาติภูจองนายอย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี มีเหตุการณ์คนถูกหมีควายทำร้าย ในขณะที่เขาเข้าไปเก็บหาของป่า ทำให้ได้รับบาดเจ็บบริเวณใบหน้าและลำคอ แม้ว่าหมีบางชนิดจะค่อนข้างเชื่องและขี้ตกใจ แต่กระนั้นการทำความเข้าใจหมีก็ไม่ง่ายนัก และเนื่องจากเราไม่สามารถสื่อความเป็นมิตรต่อพวกมันได้ เราก็ควรจะอยู่ห่าง ๆ หมีไว้ ในขณะที่เดียวกันการเจอเข้ากับหมีในธรรมชาติก็ไม่ได้มีโอกาสเป็นศูนย์เสมอไป และเราก็คงประหลาดใจเมื่อพบกับหมีไม่น้อยไปกว่าตัวเจ้าหมีเองเลย

หมีควาย (Asiatic Black Bear) เป็นหมีขนาดกลาง และเป็นหมีที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ตัวผู้หนัก ๑๐๐ - ๒๐๐ กิโลกรัม ตัวเมียหนัก ๕๐ - ๑๒๕ กิโลกรัม ตัวยาวประมาณ ๑๒๐ - ๑๕๐ เซนติเมตร พวกมันมีฝ่าตีนใหญ่ เติมน้ำมัน รอยตีนของหมีจึงดูคล้ายรอยตีนคน มันมีเล็บยาวและแหลมคม ลักษณะเด่นของพวกมันขนสีเหลืองอ่อนเป็นรูปตัววี (V) บนหน้าอกแผ่ไปเกือบถึงรักแร้ หมีควายชอบอาศัยอยู่ในป่าเขา แต่ก็พบในที่ราบได้บ้าง กระจายพันธุ์อยู่ในเอเชียตะวันออก ตั้งแต่ตอนเหนือของปากีสถาน ทางตะวันออกของเทือกเขาหิมาลัย ตอนเหนือของเวียดนาม ตอนใต้ของจีน และประเทศไทย

หมีควายมักหากินโดยล่าพืชยกเว้นครอบครัวแม่ลูก พื้นที่หากินราว ๑๐ - ๒๐ ตารางกิโลเมตร ส่วนใหญ่หากินเวลากลางคืน และชอบกินพืชเป็นอาหาร อาหารของหมีควายได้แก่ หญ้า ผลไม้ เมล็ดพืช และน้ำผึ้ง นอกจากนี้มันยังกินสัตว์เลื้อยคลานด้วย พวกมันปีนต้นไม้ได้เก่งมากแม้จะมีรูปร่างอ้วนอู้อัยแต่ก็วิ่งได้เร็วมาก และมีประสาทการดมกลิ่นที่ดี แต่มองและฟังได้ไม่ดีนัก

แม้หมีควายจะไม่ดุร้ายอย่างรูปร่างภายนอกที่น่ากลัว มันมักหลีกเลี่ยงคนมากกว่าที่จะเข้าโจมตี แต่ก็ยังมีโอกาสที่จะทำร้ายคนได้ และหากเข้าตาจนจริง ๆ เมื่อเราเจอหมีควายเข้า เราจะทำอย่างไร มาเรียนรู้วิธีการปฏิบัติตัวในสถานการณ์คับขันที่ว่า เพื่อไว้เจอหมีควายเข้าจริง ๆ เมื่อไหร่จะได้ผ่อนหนักเป็นเบา

๑. **อย่าให้มันได้กลิ่นอาหาร** ป้องกันไม่ให้หมีมาข่วนเปื้อนด้วยการเก็บอาหาร ขยะ และแม้แต่อหารนาก็ควรนำไปไว้ให้ไกลจากตัวเรา และห่างจากแคมป์พัก

๒. **ทำตัวใหญ่ ทำเสียงดัง** เมื่อต้องประจันหน้ากับหมีควายให้ยื่นขาออก ยกมือขึ้นสองข้างขึ้นโบก และตะโกนให้ดังสุดเสียงใส่มันหมีจะกลัวแล้วจากไปเมื่อเราทำตัวใหญ่ และเสียงดัง

๓. **ตื่นตัว** พยายามคาดเดาความเคลื่อนไหวของมันไว้ ถ้าหลบเสียงได้ก็ควรทำ หรือถ้าหลบไม่ได้ หรือเราคิดว่ามีหมีควายอยู่แถว ๆ นั้น ให้พูด ร้องเพลง หรือทำเสียงอะไรก็ได้ เพื่อให้มันไม่ตกใจจนกระโจนเข้าหาเรา และให้มันถอยห่างออกไปเอง

๔. **ตั้งหลักให้มัน** ควรถอยหลังช้า ๆ ถ้าเป็นไปได้ควรพกสเปรย์หมีเข้าไปในพื้นที่เสียงด้วย ถ้าหมียื่นขึ้นอย่างตกใจไปเพราะมันอาจอยากรู้อยากเห็นและกำลังสำรวจตัวเรา อย่าวิ่งหนีจากหมีควาย หมีมักจะเข้าโจมตี เพราะฉะนั้นการตั้งหลักให้มันพร้อมกับสเปรย์หมีในมือจะดีกว่า

๕. **เบี่ยงเบนความสนใจ และต่อสู้** ถ้าสติของเรายังมันอยู่แล้วละก็ การต่อสู้กับหมีควายคือวิธีที่ดีกว่าการหมอบไปกับพื้นและแกล้งตาย ถ้าจำเป็นต้องเผชิญหน้ากันต้องทำตัวให้ใหญ่และเสียงดังเข้าไว้ ควรโยนกระเป่าเป้ หรือตะกร้า หรือสิ่งของอื่น ๆ ไปที่พื้นด้านอื่นเพื่อเบี่ยงเบนความสนใจ แต่ถ้ามันเข้ามาใกล้ก็ควรใช้สิ่งของใกล้ ๆ ตัวเป็นอาวุธ แต่ถ้าเราไม่มีอะไรที่ใช้ได้แล้วก็ต้องต่อสู้มันโดยการต่อยหรือเตะจุมูก หรือทำอะไรก็ได้ที่จะไล่มันไป พุงเป้าไปที่จุดอ่อนต่าง ๆ เพื่อขู่ พยายามสร้างช่องว่างระหว่างตัวเราและเจ้าหมี แต่อย่าวิ่งหนีหากไม่มั่นใจว่าจะพ้นเพราะมันวิ่งเร็วมาก

ฟังดูแล้วดูเหมือนว่าหมีควายช่างเป็นสัตว์ป่าตัวใหญ่ที่น่ากลัว แต่หมีควายกลับถูกคุกคามจากมนุษย์หลายรูปแบบ ชาวบ้านชายป่าอาจจะทำร้ายหรือฆ่ามันเพราะเป็นสัตว์อันตรายต่อสัตว์เลี้ยง และที่ร้ายแรงคือมันใกล้จะสูญพันธุ์ด้วยสาเหตุจากป่าที่อยู่อาศัยของมันถูกทำลายและมันเป็นที่ต้องการในตลาดยาจีน มีพรานหลายคนยอมเสี่ยงตายเพื่อล่าหมีเอาถุงน้ำดี กับอวัยวะไปขาย จึงเป็นหน้าที่ของเราทุกคนที่จะช่วยกันคุ้มครอง อนุรักษ์หมีควายและเหล่าสัตว์ป่าทุกชนิดอันเป็นสมบัติล้ำค่าของโลก ช่วยพวกมันให้ได้อาศัยอยู่ตามธรรมชาติในป่าที่เป็นบ้านของมันอย่างปลอดภัยยาวนานเท่านั้น

ฝ่ายส่งเสริมและเผยแพร่การอนุรักษ์สัตว์ป่า
ส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๙ (อุบลราชธานี)

อ้างอิง ฐานข้อมูลสัตว์ป่าเมืองไทย กลุ่มงานวิจัยสัตว์ป่า สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า

โลกสีเขียว <http://www.verdantplanet.org/index.php>

<https://www.washingtonpost.com/>

www.youtube.com “Swedish man scares the living shit out of an attacking bear”